

рафа передбачено контрольні запитання для самоперевірки, після яких надано необхідний пояснювальний матеріал. Довідковий матеріал для розширення або уточнення деяких питань розглянутої теми подано в кінці кожної теми. Для підсумкового контролю оволодіння матеріалом по кожній з тем передбачаються питання контрольної карти.

Під час роботи з посібником студенти повинні:

- 1) записати в робочому зошиті назву теми, яка вивчається, а потім назву параграфа;
- 2) уважно прочитати зміст параграфа та скласти його конспект у зошиті;
- 3) виписати питання для самоконтролю і відповіді на них письмово;
- 4) перевірити правильність власних відповідей за допомогою пояснювального матеріалу та за допомогою викладача;
- 5) при виникненні питань звернутися до довідкового матеріалу;
- 6) після вивчення матеріалів всієї теми відповіді на запитання контрольної карти, отриманої від викладача.

При такому підході до процесу навчання враховується не тільки логіка викладання курсу ТМФВ, яка передбачає поступовий перехід від загальних уявлень студентів про мету, завдання, принципи і методи навчання і розвитку у фізичному вихованні до конкретних кроків, які повинен робити вихователь, по оволодінню дошкільниками різними видами рухової діяльності. Можна побачити, що при цьому реалізуються деякі положення програмованого навчання і теорії управління, що дозволяє зробити курс ТМФВ доступним при використанні його у дистанційному

навчанні. З іншого боку, полегшується і автоматизується контроль і корекція знань студентів протягом самого навчального процесу.

Таким чином, подальше підвищення якості професійно-педагогічної підготовки студентів можливе тільки через поєднання державних вимог до спеціалістів з вищою освітою з впровадженням сучасних технологій.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта України. — №17(313). — 26.02.2002 р.
2. Жданова О.М. Управління фізичною культурою: Навчальний посібник для фізкультурних вузів. — Львів, 1996. — С. 66—73.
3. Кустов Л.М. Анализ и проектирование педагогической деятельности: Программа и методические указания по курсу. — Челябинск, 1991.
4. Педагогічні основи керівництва професійною підготовкою учителя фізичної культури: Навчальний посібник для студентів факультету фізичної культури педінституту / С.Ю.Балбенко, Ю.Г.Васін, В.Г.Григоренко та ін. — Харків: ХДПІ, 1992. — С.47.
5. Петров П.К. Современные информационные технологии в подготовке специалистов по физической культуре и спорту // Теория и практика физической культуры, 1999. — № 10. — С. 6—9.
6. Федоров А.И. Методологические аспекты информатизации профессионального образования // Теория и практика физической культуры, 2000. — № 4. — С. 11.
7. Шпак В.М. Контекстно-модульна організація професійної підготовки // Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури та спорту в Україні: Матеріали першої республіканської конференції. — Луцьк: «Надстир'я», 1994. — С. 79—81.
8. Laporte W. Physical Education in the European Union in a harmonization process in EUPEA. — News letter № 4, 1999.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СПОРТИВНИХ ІГОР

Викладач кафедри ТМФВ **Т.О. Головка**

Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Фізична культура є одним з **головних базисних компонентів культури людини**. З одного боку, вона забезпечує високий рівень життєдіяльності організму, створюючи тим самим передумови для ефективної суспільно-корисної діяльності особистості, її трудової, творчої та соціальної активності. З іншого боку, процес формування і прояву фізичної культури особистості припускає не ізольований розвиток фізичних здібностей людини, а їх тісну взаємодію з морально-етичним, духовним та всебічно гармонійним розвитком особистості.

Сучасний стан українського суспільства визначається переломним характером та динамізмом. Трансформуються не тільки економічні підвалини, але й система духовних цінностей. У цих умовах виникає необхідність виховання особистості, здатної не тільки на репродуктивну діяльність, але й на прийняття нестандартних рішень; особистості, спроможної виробляти незвичні способи дій, здібної до постійного самовиховання, самовдосконалення та саморозвитку, тобто особистості творчої. Ця проблема ще більше актуалізується, коли мова йде про особистість майбутнього вчи-

теля як людини, відповідальної за формування інтелектуального потенціалу нації. Особливо це актуально для вчителя фізичної культури, від якого безпосередньо залежить здоров'я школярів та їхній фізичний розвиток. Необхідно, виходячи з цього, планувати виховну роботу таким чином, щоб створювати всі умови для формування всебічно розвиненої особистості, патріота нашої держави. Якщо звернемося до нашої Конституції, то в статті 23 побачимо, що «кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості».

Моральні принципи та фізична підготовка особистості студента — це той фундамент, на якому зводиться все інше, — високий освітній рівень, світогляд і переконання, професіоналізм, громадянство, естетичні смаки та потреби.

В той же час фізичне виховання, що здійснюється в загальноосвітній школі, не може цілком задовольнити. Багато випускників середньої та й вищої школи мають низький рівень фізичної підготовки, схильні до різних захворювань, байдужі до збереження свого власного здоров'я. Причин тут багато, але, на жаль, в останні роки забувають, що успіх у педагогічній роботі педагога визначається не тільки його професійними знаннями, вміннями, здібностями, але й морально-етичними якостями. Тому одне з головних місць у підготовці вчителя фізичної культури займає морально-етичне виховання, мета якого полягає у формуванні у студентів системи моральних якостей, найбільш важливих для професії педагога.

Навчальний процес, в якому одночасно реалізуються пізнавальні й виховні завдання вищої школи, виступає основою навчання і виховання, що забезпечує не лише засвоєння знань, але й формування особистих якостей тих, хто навчається. Мета вищої школи, яка полягає в тому, щоб поєднати навчання і виховання, досягається не автоматично і залежить не стільки від навчальних програм і підручників, скільки від соціально-професійного обличчя та кваліфікації педагога. Тільки всебічно освічений, висококваліфікований викладач вищого навчального закладу спроможний не штучно, а органічно вводити в лекції та інші види занять виховні аспекти [3].

Проблема визначення та формування професійно необхідних морально-етичних якостей вчителя активно розроблялася рядом дослідників. Але як для педагога в цілому, так і для вчителя фізичної культури зокрема, ця проблема і досі залишається невирішеною. У зв'язку з цим виникає потреба у визначенні морально-етичних якостей, які необхідні вчителю для успішної професійної діяльності, а також їх формування у студентів педагогічного вузу.

Серед факторів, які забезпечують формування морально-етичних якостей у студентів, на перше місце необхідно поставити навчальний процес, виходячи з того, що він має великі виховні можливості.

Основним завданням формування у студентів морально-етичних якостей на заняттях зі спортивних ігор був переклад морально-етичних знань студентів з інтелектуально-емоційного рівня на рівень поведінки, тобто формування у студентів морально-етичної поведінки, що неможливо без оволодіння студентами моральними вміннями, навичками і знаннями.

У формуванні позитивного досвіду моральної поведінки велике значення має сприйняття й осмислення конкретної моральної ситуації, емоційна реакція на вимоги, які запропоновані даною ситуацією, осмислення результатів вчинку і цілеспрямовано, багаторазово виконуваних необхідних дій. Тому для вирішення вищезгаданої задачі на практичних заняттях зі спортивних ігор у якості основного методу використовувалися навмисне утворювані морально-педагогічні ситуації, спрямовані на формування у студентів:

- 1) витриманості;
- 2) вимогливості;
- 3) почуття справедливості.

Для формування у студентів витриманості застосовувалися такі морально-педагогічні ситуації:

1. Ситуація, коли ті, хто займаються, не розуміють завдання і неправильно його виконують. Її різновиди:

- а) один з тих, хто займається, не розуміє завдання і неправильно його виконує;
- б) одна з граючих команд не розуміє завдання і неправильно його виконує.

2. Ситуація, коли тому, хто проводить гру, заважають пояснювати. Її різновиди:

- а) пояснити гру заважає хтось з тих, хто займаються;
- б) пояснити гру заважає викладач.

3. Ситуація, коли в ході обговорення проведеної гри тому, хто проводив, робляться необґрунтовані зауваження. Її різновиди:

- а) зауваження робить опонент;
- б) зауваження робить викладач.

4. Ситуація, коли для проведення гри відповідальному з «об'єктивних причин» не видається необхідний для гри інвентар.

5. Ситуація, коли відповідальний навмисне погано здійснює суддівство гри, допомагаючи одній з команд.

Для формування в студентів вимогливості застосовувалися такі морально-педагогічні ситуації:

1. Ситуація, коли ті, хто грають, відмовлялися з якихось причин від участі в грі. Її різновиди:

- а) один з гравців відмовлявся брати участь у грі;
- б) декілька студентів, які займаються, відмовлялися брати участь у грі.

2. Ситуація, коли хто-небудь з тих, хто займаються, відмовлявся виконувати розпорядження ведучого.

3. Ситуація, коли ті, хто займаються, неохоче, мляво виконують завдання. Її різновиди:

- а) одна з команд неохоче виконує завдання;
- б) усі команди неохоче виконують завдання.

4. Ситуація з порушенням дисципліни. Її різновиди:

а) один з тих, хто займаються, порушує дисципліну;

б) декілька тих, хто займаються, порушують дисципліну;

в) уся група погано поводить себе на занятті.

Для формування в студентів справедливості застосовувалися такі морально-педагогічні ситуації:

1. Ситуація, коли ті, хто займаються, порушували правила гри, або не до кінця виконували завдання. Її різновиди:

а) один з тих, хто займаються, порушував правила гри або не до кінця виконував завдання;

б) коли вся команда порушувала правила гри або не до кінця виконувала завдання.

2. Ситуація, коли при проведенні гри або естафети в одній з команд було більше дівчат.

3. Ситуація, коли один із тих, хто займаються, при рівній кількості учасників у командах, виконував завдання двічі, маючи на це певні мотиви. Її різновиди:

- а) юнак виконував завдання за юнака;
- б) юнак виконував завдання за дівчину.

4. Ситуація, коли команди, які грають, виконували завдання, маючи нерівноцінний інвентар.

5. Ситуація, коли один з тих, хто займаються, попросив ведучого допомогти виграти у команди суперників.

Всього на тринадцяти заняттях було створено 49 педагогічних ситуацій.

Організація занять зі спортивних ігор здійснювалася таким же чином, як і на заняттях з педагогіки, але зі зміною завдань.

На спортивних іграх студенти працювали по «школах». На кожному занятті студенти однієї з «шкіл» виступали в ролі вчителів. Вони готували і проводили спортивні ігри, вирішуючи задачі, які поставлені перед ними викладачем. Ще одна «школа» була відповідальна за опонентство. До її обов'язку входив аналіз проведених на занятті спортивних ігор. На кожен гру «школою» виділялося два студенти, котрим необхідно було зробити аналіз її проведення за такою схемою:

1. Оцінка конспекту.

2. Організація гри:

- а) пояснення гри;
- б) швидкість і чіткість побудов.

3. Проведення гри:

- а) керівництво грою;
- б) цінність і вірність застосовуваної методики; помилки в методиці.

4. Суддівство гри.

5. Оцінка прояву студентом моральних якостей: — вимогливості — чи пред'являє вимоги до учасників гри по дотриманню дисципліни, вірності виконання завдання і т.д. і чи доводить їх до кінця;

— справедливості — чи справедливо підводить результати гри, ставиться до її учасників і т.ін.;

— витриманості — чи володіє собою, своїми емоціями, чи впевнений в собі.

6. Підведення підсумків і оцінка за проведення гри.

Крім основних опонентів, студенти інших «шкіл» також були опонентами.

Результати роботи «шкіл» і кожного студента окремо на занятті заносилися до протоколу, що мав таку форму:

Школа	Оцінка за проведення	Кількість запитань опонентів	Підсумкова оцінка за заняття
Студенти			

Підсумкова оцінка і кількість запитань опонентів кожній із «шкіл» заносилися в «Екран роботи шкіл». Студенти «школи», що посідала перше місце, одержували «залік» автоматично.

На кожному з занять робота студентів проходила в такий спосіб. На початку заняття студент, який виступає в ролі вчителя, проводив «розминку» і рухливу гру. В цей час двоє студентів «школи», відповідальної за проведення опонентування, які не беруть участі в грі, робили на листках паперу відповідні оцінки. Один із студентів оцінював якість складеного конспекту проведення рухливої гри, а інший аналізував безпосередньо її проведення.

В процесі гри викладачем і студентами створювалася навмисна морально-педагогічна ситуація, і студент був змушений до прояву моральних якостей. Створена морально-педагогічна ситуація була спрямована на формування у студента або вимогливості, або витриманості, або справедливості.

Після проведення рухливої гри йшло обговорення, де виступали основні опоненти, а також інші студенти і викладач. Особливе місце в обговоренні проведеної студентом спортивної гри займав аналіз навмисне створеної морально-педагогічної ситуації, де відзначалася поведінка студента-вчителя, інших студентів, пропонувалися різноманітні варіанти вирішення сформованої ситуації.

Потім іншим студентом проводилася спортивна гра і т.д. Наприкінці заняття «школам» і студентам окремо зачитувалися підсумкові оцінки.

Таким чином, в процесі занять студенти вчилися аналізувати прояв як професійних вмінь, так і моральних якостей. Крім того, у студентів безпосередньо формувалися взаємозалежні професійні вміння і до-

свід морально-етичної поведінки. Самостійна підготовка до гри і її проведення вирішували задачу по оволодінню студентами професійними вміннями, а

навмисне створювані морально-педагогічні ситуації дозволяли одночасно з цим формувати в них досвід морально-етичної поведінки.

РОЛЬ СПОРТИВНИХ ВИДОВИЩ У ЗАОХОЧЕННІ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ

Р.М. Ковтун

Черкаський державний технологічний університет

Заохочення студентів до занять фізичною культурою і спортом являється насущною проблемою сьогодення. Це викликано рядом причин. Стан здоров'я жителів України дуже низький. Наприклад, кожний 20 житель нашої області потребує психіатричної або психологічної допомоги. Кожний третій має захворювання органів дихання та інше. 50% мають незадовільну фізичну підготовку. Кожний 4 юнак не призивається до лав збройних сил України.

Крім того, великий вплив на стан здоров'я мають наслідки Чорнобильської катастрофи.

Для розв'язання задач укріплення здоров'я, підвищення рухової активності та фізичного вдосконалення студентів на заняття фізкультурою і спортом необхідно витратити 10—12 годин на тиждень. Середні ж витрати на заняття фізичною культурою і спортом в структурі вільного часу у більшості студентів не перевищують 5—7 %.

З метою розв'язання даного питання була прийнята цільова комплексна програма «Фізичне виховання — здоров'я нації», розроблена відповідно до закону України «Про фізичну культуру і спорт». Розрахована вона на 1999—2005 рр.

Завдання цієї програми: закріплення здоров'я, сприяння духовному і фізичному розвитку молоді, виховання почуття громадської свідомості.

В умовах вузу масові фізкультурно-спортивні заходи посідають важливе місце.

По-перше, вони являються методом залучення студентів, аспірантів, викладачів та співробітників до фізичної культури та спорту, укріплення здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовки, виховання корисних навичок і вмінь, стимулюють інтерес до подальших занять фізичними вправами та спортом та заохочують студентів до самостійних занять фізичною культурою та спортом.

По-друге, створюють умови для змагальної діяльності з урахуванням інтересів та підготовленості тих, хто займаються, дають можливість в змаганнях студентам з різною підготовленістю шляхом використання гандикапів, фор, зрівняльних

коефіцієнтів, заохочувальних балів та спрощених правил проведення.

Цікавість та задоволення, що отримуються в процесі занять фізичним вихованням, самостійних занять фізичною культурою, спортом, туризмом, виконання фізичних вправ в режимі дня, масові фізкультурно-оздоровлювальні заходи, переходять у звичку, а потім в стабільну необхідність та сприяють залученню студентів до регулярних занять фізичною культурою і спортом.

Роль кожного виду занять у вирішенні необхідності залучення студентів до систематичних занять фізичною культурою і спортом різна.

Для розв'язання даної проблеми мною вирішувалися такі завдання:

1. Розкрити необхідність занять фізичною культурою і спортом студентами.
2. Показати роль спорту вищих досягнень в заохоченні студентів до занять фізичною культурою і спортом.
3. Показати роль масового спорту в заохоченні студентів до занять фізичною культурою і спортом.
4. Зробити висновки.

Необхідність занять фізичною культурою і спортом в студентські роки

В студентські роки закінчується фізичний розвиток організму.

До 17—18 років процес вдосконалення рухових функцій організму йде до завершення. Також завершується формування топографії сили різних м'язових груп. Збільшуються показники сили на 1 кілограм маси тіла.

В цьому віці організм зберігає відносно високу працездатність, загальний високий рівень функціональної активності при систематичних заняттях фізичною культурою і спортом. Студентський вік можна назвати завершальним етапом вікового розвитку психофізіологічних та рухових можливостей організму.